

ONDERWJS raad

Een hogeschool die zichzelf kent

Lezing Opening Studiejaar

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

26 augustus 2010

HAN-Campus Arnhem-Presikhaaf

Fons van Wieringen, voorzitter van de Onderwijsraad

Inhoud

- Hbo-helden: behoefte aan hbo-iconen
- Sectorale startpunten: hbo is ouder dan u misschien denkt
- Fasen in hbo-ontwikkeling: op weg naar fase 4?
- Hbo-identiteit in 6 punten

Hbo-helden

Hélène Mercier (1839 – 1910)

Marie Muller-Lulofs (1854 – 1954)

Justina Bakker (1899 – 1977)

Marie Muller-Lulofs, H el ene Mercier

Opleidings-Inrichting voor Socialen Arbeid te Amsterdam, nu HvA

- modelleerde zich naar de universiteit.

Justina Bakker

CICSA Centraal Instituut voor Christelijke Sociale Arbeid, nu HvA

- was meer gericht op persoonlijkheidsvorming van de leerlingen.

Hendrik Moller (1869-1940)

- In 1912 stichting van de Katholieke Leergangen (Tilburg). Nu Fontys.
- In 1916 oprichter van Ons Middelbaar Onderwijs.
- Lid van de Tweede Kamer voor de RKSP.
- Gemeente Tilburg.

Sectorale start

Oudste papieren in het hbo: teken/bouwkunde

- Kunst, teken/bouwkunde: vaak al 18de eeuws, soms 17de eeuws, middelbare kunst- nijverheidsscholen.
- 's-Hertogenbosch: 1812 *Koninklijke* school voor **nuttige en beeldende kunsten**
nu Avans Hogeschool.
- Rotterdam: *Academie van* **Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen**, later gesplitst in de HTS en de Kunstacademie
nu Hogeschool Rotterdam.

Sectorale start

- Rijksnormaallessen, rijksopleiding, rijkskweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen;
- 1816 RijksKweekschool Haarlem;
- 1963 Pedagogische Academie.

Vanuit ziekenhuizen:

- 1878 Binnen-Gasthuis opleiding ziekenverpleegster;
- 1952 Katholieke hogere school voor verplegenden te Nijmegen.

Sectorale start

Techniek

- 1878 Kweekschool voor machinisten Amsterdam;
- Oudste MTS/HTS'en: HTS in Dordrecht en Heerlen.
nu Hogeschool Zuyd en Hogeschool Rotterdam.

Handel

- 1846 Inrigting van Handel en Nijverheid (Sarphati).

Landbouw

- 1876 Rijkslandbouwschool Wageningen;
- 1958 Middelbare landbouwscholen omgezet in hogere agrarische scholen.

Sectorale start

Beroepsopleiding **en** algemene ontwikkeling

- 1912 Hendrik Moller;
- Bewust bredere ontwikkeling dan noodzakelijk voor Staatsexamen;
- Het niet-verplichte vak wijsbegeerte toegevoegd.

HBO (onderdeel van wvo) de doelbepaling van de wvo:

- Het onderwijs bevordert de **algemene ontwikkeling** .. en draagt bij tot hun vorming op grondslag van waarden, in de Nederlandse traditie met name door Christendom en Humanisme erkend (Art. 42).

Sectorale start

WHW

- ‘De universiteiten en hogescholen schenken mede aandacht aan de persoonlijke ontplooiing en aan de bevordering van **maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef**’.
- Rol hierbij van hogeschoolgemeenschap en studentenverbanden.

Fasen in de hbo-ontwikkeling

Fase 1: tot aan wvo (1963/1968)

- Start meest privaat, vaak 19de eeuws, take off economie.
- Wet Nijverheidsonderwijs 1919: bekostiging mondjesmaat.
- **Tweedeling in lager en middelbaar**; gaandeweg tussenniveau, bijv. UTS.
- **Driedeling**: naoorlogse expansie van het onderwijs: niveauverhoging (UTS wordt MTS, MTS wordt HTS).

Fasen in de hbo-ontwikkeling

Fase 2: 1963/1968-1985

- a. Opneming in de vwo als onderdeel van de **driedeling lbo, mbo en hbo**;
- b. Havo als reguliere vooropleiding, 3 jarige opleiding met vwo verdwijnt, afschaffing voorbereidend jaar, **alles vierjarig**;
- c. Oriëntatie op elkaar van HTS'en, sociale academies, HEAO's, academies voor beeldende kunsten, laboratoriumschoolen: nu formeel allemaal hbo: **isomorphie**;
- d. Pogingen tot regionale overlegorganen: later vorming van instellingen.

Fasen in de hbo-ontwikkeling

Wet hbo in 1985

- Fusies (minimumnorm: 600 studenten!), STC-operatie, aanzienlijke schaalsprong, van 375 naar 40 instellingen
  - marketingachtige **opbouw van nieuwe instellings-identiteiten**;
  - geforceerd afzweren van oude loyaliteiten;
  - beheersautonomie.
- Landelijk van een hbo-raad per geleding naar een **raad met instellingen** als lid (Jankarel Gevers).
- Gelukkig geen samenloop met veranderingen in primaire proces (zoals bij ROC's).

Fasen in de hbo-ontwikkeling

Fase 3: 1985-2010: branding sector = hogeschool = opleiding

- Massief ingezet op **uniform merk**: 1 niveau, 4 jaar over de hele linie.
- **Primair proces onder druk**: extensivering, competentiegericht model, overdosis werkplekleren, BON, onzekerheid bestuurders.
- Hbo-raad: **angstvallige bewaking van uniform beeld** per sector, terwijl ontwikkelingen per sector verschillen.
- Identiteitsarme hogescholen (bijv. 60% economie).

Fasen in de hbo-ontwikkeling

Fase 4: 2010 en verder

1. Besef van worteling en missie
  - van de **eigen helden, geschiedenis, iconen naar voren schuiven**;
  - van de trots van een stad;
  - hergebruik ook oude instellingsnamen;
  - uniformering is geen doel, differentiatie is geen doel.
2. Denken vanuit de beroepsactiviteit en beroepsgroep:
beroepsvolgend en ook beroepsopbouwend
  - beroepsverbetering; zowel brede als specifieke opleidingen;
  - nadruk op sectorale ontwikkelingsplannen;
  - oog hebben voor privaat en publiek, bijv. NIMA-diploma's.

Fasen in de hbo-ontwikkeling

Fase 4: 2010 en verder

3. Emancipatie

- Steeds **nieuwe groepen** en categorieën:
  - mbo-route (25%)
  - studenten uit laagopgeleide milieus;
  - meisjes en straks jongens;
  - regionale doelgroepen;
  - etnische groepen: 15%, hbo belangrijke milestone
  - emancipatie vraagt ook **cultuur en algemene ontwikkeling**.

4. Studenten-identiteit benutten

- Meer **inzet van studentenverbanden** in de hogeschool: maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef.
- Thuiswonend, rol ouders?
- Oog voor de oudere student.

Fasen in de hbo-ontwikkeling

Fase 4: 2010 en verder

5. **Hoger onderwijskarakter** duidelijker profileren:
  - bewust van hoger onderwijsstatus én pro-actief deze status beschermend;
  - opkrikken van havo vanuit hbo (nu: 95% een examencijfer tussen de 6 en 6,5), hbo-/mbo-vakken aanbieden in examenpakket havo.
6. **Meervoudige loyaliteiten ontwikkelen:**
  - loyaal aan de opleiding, de school en de academie;
  - loyaal aan de hogeschool;
  - loyaal aan het hoger beroepsonderwijs;
  - merknaam hbo gebruiken voor consolidatie van verschillen.

Afrondend

- Hbo-helden naar voren halen: iconen identificeren.
- Sectorale startpunten: rond een beroepsbehoefte, ook vaak vanuit de opleiding geformuleerd.
- Fasen in hbo-ontwikkeling: niet bang zijn om een nieuwe fase in te gaan.
- Hbo-identiteit in 6 punten: worteling, beroepsopbouwend, emancipatie, maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, *hoger* onderwijs, meerlagige loyaliteiten.

ONDERW | **JS raad**

Nassaulaan 6 – 2514 JS Den Haag

www.onderwijsraad.nl